

As an example of such activity is a general operation "PROXIES-SOUTH-2010", conducted during interethnic contradictions on the south of Kyrgyzstan in summer in 2010. It follows to mark the fact of bringing in of powerful scientific and analytical institutes of states-members of CSTO to work in the area of providing of informative safety and conduct informatively propagandist to activity.

Key words: information security; information security threat information; information exchange; cyberinciden; cyberwar; CSTO.

REFERENCES

1. NDSCU is considering cybersecurity and critical infrastructure protection, available at: <http://www.president.gov.ua/news/rnbou-rozglydaye-pitannya-kiberbezpeki-ta-zahistu-kritichno-39330>.
2. Agapov, P.V. & Efremova, M.A. (2015), International legal bases for ensuring information security of the CIS member states, *Legal science and law enforcement practice*, № 1(31), available at <http://cyberleninka.ru/article>.
3. The portal of CSTO, available at http://www.odkb.gov.ru/session_fifteen/a.htm.
4. Information security issues and the CIS, available at: <http://lawbook.online/pravovoe-regulirovanie-mejdunarodnoe/voprosyi-informatsionnoy-bezopasnosti-15115.html>.
5. Vus, M.A. & Kucheryavy, M.M. & Makarov, O.S. & Perekopskiy G.I. (2014), The development of the CSTO information security system, *Vlast*, № 8, available at: <https://cyberleninka.ru/article/v/o-sovershenstvovanii-sistemy-informatsionnoy-bezopasnosti-v-odkb>.
6. The portal of Verhovna Rada of Ukrain, available at: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/997_167.
7. Russia conduct large-scale operations against cibercrime, available at: <http://www.unian.ua/science/212045-rosiya-provodit-masshtabnu-operatsiyu-proti-kiberzlochinnosti.html>.
8. Conclusion of the National Commission for the Investigation of the June 2010 Events in Southern Kyrgyzstan on January 19-20, 2011, available at: <http://www.islamsng.com/kgz/report/991>.
9. CSTO members will conduct Operation Proxy 2010, available at: <http://www.diapazon.kz/world/23717-chleny-odkb-provedut-operaciju-proksi-2010.html>.
10. CSTO takes security issues very seriously, available at: http://www.odkb-csto.org/news/detail.php?ELEMENT_ID=2087.
11. The CSTO will actively combat cybercrime, available at: http://odkb-csto.org/news/detail.php?ELEMENT_ID=558.

© Гапеева Ольга

Надійшла до редакції 02.08.2017

УДК 94(477):93"1987/1990"

ДЕМ'ЯНЧУК ВІТАЛІЯ,

кандидат історичних наук, докторант,

Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, м. Львів

ІВАН ГЕЛЬ: ШТРИХИ ДО ПОЛІТИЧНОГО ПОРТРЕТУ (1987-1990 рр.)

У статті проаналізована громадсько-політична діяльність відомого українського дисидента, політв'язня, громадсько-політичного діяча Івана Геля в другій половині 1980-х рр. Виокремлено особливості його праці в Українській Гельсінській групі - Українській Гельсінській спілці (УГГ - УГС), ініціативній групі звільнення в'язнів сумління, інших "неформальних" організаціях, охарактеризовано внесок у створення місцевих осередків Народного руху України за перебудову (НРУ), визначено здобутки у період т. зв. "мітингової демократії" в УРСР. Відзначено, що його політична діяльність спрямовувалася на демократизацію існуючого режиму, піднесення національно-патріотичного світогляду місцевого населення.

Ключові слова: І. Гель; УРСР; перебудова; "неформали"; політична діяльність; репресії; переслідування.

Постановка проблеми та стан її сучасного наукового вивчення. Іван Гель - відомий український дисидент, громадсько-політичний діяч, публіцист. На період горбачовської перебудови припадає пік його громадсько-політичної активності. У цей період він - редактор "Українського вісника", член Української Гельсінської

групи (УГГ), згодом - Української Гельсінської спілки (УГС), Української ініціативної групи за звільнення в'язнів сумління, "Меморіалу", співзасновник Народного руху України за перебудову (НРУ), учасник виборчої кампанії 1990 р. до місцевих органів влади, депутат Львівської обласної ради першого демократичного скликання.

СХІД № 4 (150) липень-серпень 2017 р.

Громадсько-політична діяльність І. Геля в період перебудови - одна з маловідомих сторінок української історіографії. Незважаючи на появу в останні роки низки узагальнюючих праць із досліджуваної проблеми, його політична біографія, на жаль, ще невідома широкому загалу, що актуалізує окреслену розвідку. Її основу становлять архівні документи Центрального державного архіву громадських об'єднань України (ЦДАГО України), Державного архіву Львівської області (ДАЛО), Архіву інституту історії церкви Українського католицького університету (АІЦ), спогади та інтерв'ю І. Геля, а також матеріали тогочасної преси.

Мета статті - розкрити особливості антирадянської діяльності І. Геля в другій половині 1980-х рр. у контексті суспільно-політичних процесів в УРСР.

Виклад основного матеріалу. Відомий дисидент від імені своїх товаришів зауважив: "Повернувшись... з ув'язнення після 15-тиричної відсутності в Україні й перебування в концтаборах і на засланні, ми [дисиденти - авт.] застали, на жаль, на той час ще більш гнітючу картину буття українського суспільства... Якись певні бродіння в окремому середовищі, зокрема творчої інтелігенції, вже відчувалися, але це були поодинокі факти і поодинокі люди" [1, с. 12]. Влада всіляко протидіяла початку реальної "демократизації", що яскраво помітно на прикладі дисидента. І. Гель відзначав, що якщо у Львові залишався "більше як добу, то ... арештовували, везли на міліцію і робили чергове офіційне попередження, що ... за порушення режиму ... знову відкриють кримінальну справу і ... арештують" [2, арк. 3].

У цей період серед радянських політв'язнів, на думку Б. Гориня, визріло два погляди на подальшу діяльність в умовах політики "перебудови", "гласності", "демократизації". Одні (Гор та Ірина Калинець, М. Осадчий та ін.) наполягали на використанні поточного політичного моменту для формування у масах національної свідомості без відкритої політичної діяльності, інші (І. Гель, З. Красівський, В. Чорновіл та ін.) наголошували на необхідності початку політичної боротьби з владою [3, арк. 48].

"Політична боротьба з владою" для І. Геля розпочалася з редагування "Українського вісника". Він згадував, що ночами збирав і редагував матеріали для часопису, писав спогади та рецензії. Навіть незважаючи на "домашнє ув'язнення", починаючи з липня 1987 р., значно почастішали його контакти з В. Чорноволом, М. Горинем, З. Попадюком та іншими українськими патріотами. Під час таких зустрічей ішлося "не лише про розширення громадсько-політичної роботи, але й про повернення прав людей на національну церкву" [2, арк. 2].

Іншим не менш важливим напрямом політичної праці для І. Геля стало членство в УГГ, яка трансформувалася в 1987 р. в УГС. Очолив організацію Л. Лук'яненко. У програмному документі - "Декларації принципів" - передбачалося перетворити СРСР на конфедерацію незалежних держав, передати владу демократично обраним радам, легалізувати заборонені церкви тощо. Неоціненне значення програми УГГ полягало в тому, що вона "згодом була перейнята більшістю неформальних груп на ранніх стадіях руху за реформи в Україні і ... зрештою в своїх основних пунктах була втілена Декларацією про суверенітет (липень 1990 р.)" [4, с. 299].

Проте вступ І. Геля до організації, з якою пов'язуємо початок його громадсько-політичної діяльності в нових суспільно-політичних умовах, викликає багато запитань. "Відразу ж після прибуття Олекси Тихого, тобто орієнтовно в листопаді - грудні 1977 р., я передав заяву про прийняття мене в УГГ, однак Морозова реакція була негативною: "А що ти, Іване, будеш робити в УГГ - ти ж шлюсар". Заява чомусь не потрапила ні до Києва, ні на

Захід. Не знаючи про це, я не дублював заяви. А повернувшись у 1987 р. з Комі, не вияснював, є я членом Групи, чи ні й не шукав винних. Бо й без цього роботи було більше, ніж міг виконати. У моїй хаті постійно були Чорновіл, Красівський, Михайло і Богдан Горині, Василь Барладяну, Павло Сочок, обговорювалися різні проблеми, я був відповідальним секретарем "Українського вісника", отож про формальний вступ не було й мови - я був учасником усіх нарад, [був] "у курсі" всіх подій. Але заяви також не подавав. Зате ще до моего повернення з ув'язнення заяву в УГГ подала моя дружина Марія. Однак і вона не фігурує як член УГГ..." [2, арк. 9].

Згодом, 6 вересня 1987 р., І. Гель виступив співзасновником Української ініціативної групи за звільнення в'язнів сумління. У Заяві члени ініціативної групи пропонували радянській владі звільнити всіх політв'язнів із концтаборів, тюрм, психтюрм; виключити з Кримінального кодексу УРСР і кодексів інших республік дискримінаційні, антиконституційні статті, на основі яких ув'язнювали й тих, хто був в опозиції; повністю реабілітувати всіх українських в'язнів сумління, що загинули в концтаборах; повернути в Україну тіла тих в'язнів сумління, що загинули в концтаборах [5, с. 2]. 5 грудня 1987 р. Українська ініціативна група за звільнення в'язнів сумління в "Українському віснику" опублікувала звернення до Генерального секретаря ЦК КПРС М. Горбачова, у якому звернула увагу керівництва держави на той факт, що в таборах і психіатричних лікарнях досі перебувають в'язні сумління, засуджені за свої погляди й релігійні переконання. Більшість із них - українці. "Наявність такої категорії в'язнів, - читаємо у зверненні, - ставить під сумнів запевнення уряду здійснити демократичні перетворення послідовно й до кінця, тим більше, що рецидивні повороти до періоду застою особливо помітні в останні роки в Україні" [6, с. 2].

Зважаючи на свою антирадянську діяльність, І. Гель постійно перебував на допитах в генерала І. Маїка та прокурора Л. Ізосімова. "Вони постійно мене викликали, то була така профілактична робота, - зауважив дисидент, - часом навіть насильно зупинялося КГБ, десь я йшов пішки, а бігав я ще тоді добре, мене забирали в машину, потім 2-3 години тримали на КГБ й відпускали. Часом зривалися якись зустрічі... Але мене вже не арештовували" [2, арк. 65]. Навесні 1988 р. дисидент отримав тимчасову прописку на півроку у Львові (вул. Левітана), що значно полегшило його політичну діяльність [2, арк. 22].

Зрештою, політична діяльність І. Геля з кожним днем набирала все більших обертів, розширювалася географія контактів дисидента. Масштаби його тогочасної роботи стають зрозумілими після ознайомлення з таємними компартійними документами. Зокрема, у липні 1988 р. КДБ УРСР підготувало секретареві ЦК КПУ Єльчану доповідню "Про діяльність неформальних об'єднань на території УРСР". В аналітичних матеріалах відзначено агресивну антирадянську діяльність п'яти неформальних громадсько-політичних об'єднань, І. Гель був членом трьох - УГС, Комітету захисту УКЦ та Демократичного фронту підтримки перебудови [3, с. 512]. Співробітники КДБ зауважили, що націоналісти намагаються використати тогочасні умови "для налагодження організованої антирадянської діяльності, консолідації своїх однодумців і проведення різноманітних антигромадських акцій" [3, с. 512]. Зауважимо, що у Львівській області в 1988 р. функціонувало понад 3000 "неформальних" організацій [7, арк. 48-50].

Наприкінці 1988 р. - на початку 1989 р. І. Гель долучився до роботи щодо створення організації за зразком прибалтійських Народних Фронтів. Цьому сприяли

зовнішні контакти. Він, зокрема, був учасником радянсько-американського семінару з гуманітарних питань і прав людини, який відбувся 14-18 листопада 1988 р. у Москві [3, с. 229]. На початку грудня 1988 р. до Львова приїхав член Ліберальної партії Великобританії С. Кривавич, який зустрівся з І. Гелем, Б. Горинем та В. Чорноволом. Матеріали КДБ свідчать про те, що член Українського комітету миру пропонував лідерам опозиції "залучати широкі маси до самих рішучих дій аж до збройного повстання, проводити виховну роботу, орієнтуючись на колективи великих промислових центрів країни" [3, с. 229]. КДБ УРСР у повідомленні "Про сучасну тактику закордонних ОУН щодо розпалювання націоналістичних тенденцій в республіці" від 16 грудня 1988 р. повідомляло ЦК КПУ про те, що "посиленню підривної активності закордонних ОУН сприяє фактична підтримка в сучасних умовах їхньої діяльності адміністрацією США, зокрема безпосередньо Рейганом і Бушем, які систематично проводили особисті зустрічі з головами націоналістичних і клерикальних центрів" [3, с. 254-255].

У першій половині 1989 р. І. Гель провів декілька зустрічей із першим секретарем Львівського міського КПУ В. Волковим, який, за словами дисидента, розпитував про варіанти розв'язання релігійної ситуації в Західній Україні, пропонував можливість легалізації УГКЦ при відмові керівництва церкви від юрисдикції Ватикану. Волков, як і в КГБ, дорікав за те, І. Гель штовхає людей на екстремістські кроки [8, с. 160-161]. Наголосимо, що таких зустрічей в 1989 р. було не менше трьох. У значно агресивнішому тоні проходили зустрічі з першим секретарем Львівського обкому Компартії України Я. Погребняком. І. Гель згадував: "Яків Петрович дорікав, що ми, "екстремісти", хочемо довести Україну до крові і краху, бо, проповідуючи "сепаратизм" та так звану "незалежність", насправді можемо спровокувати пролиття крові, як це сталося у Тбілісі. Адже ніхто не допустить розчленування СРСР" [8, с. 160-161].

Підстави звинувачувати І. Геля в "екстремізмі" у Львівського обкому КПУ справді були. Зокрема, 12 березня 1989 р. біля Успенської церкви у Львові представники УГС, Комітету захисту УКЦ та ін. неформалів провели несанкціонований мітинг, який присвячувався обговоренню проекту створення Народного руху України за перебудову. Маніфестацію розіграла влада, яка санкціонувала арешт близько 200 учасників заходу [9, с. 11]. І. Гель не був заарештований, як, наприклад, інші ініціатори та активні учасники заходу, проте він зробив заяву, у якій розкритикував місцеві органи влади, зауважив, що "розгін мітингу, на який зібралось багато людей, - це свавілля... і люди не підуть голосувати на вибори" [3, с. 336].

Як уже відзначалося, у Львові, починаючи з січня 1989 р., відбувався активний процес підготовки до створення організації за зразком Народних Фронтів Прибалтики. Він завершився навесні 1989 р. утворенням Львівської регіональної організації Народного руху України за перебудову. І. Гель був учасником установчих зборів неформальної організації. Він уважав Рух координаційним центром визвольного процесу, а сам процес після створення організації, на його думку, став "масовим, наступальним і незворотним" [10, с. 11].

У цей же період тривала виборча кампанія до Верховної Ради СРСР. Однак І. Гель стояв практично осторонь процесів, пов'язаних із нею. Основна його увага в цей період була присвячена легалізації УГКЦ та участі в різноманітних неформальних мітингах та зборах. Дестабілізації суспільно-політичної ситуації у краї сприяли поширювані Львівським обкомом КПУ заяви, у яких

"екстремісти" звинувачувалися в "протиправних діях", зокрема в "погрозах особам неукраїнської національності, закликах до збройної боротьби, глумлінням над державним гербом і прапором" [11, арк. 127].

Політична діяльність І. Геля проявлялася також в організації антирадянських за змістом мітингів. Більшість із них - релігійного забарвлення, інші присвячувалися виборам до Верховної Ради СРСР. Починаючи із серпня 1989 р., дисидент усе частіше стає учасником мітингів, які присвячуються критиці виборчого законодавства до Верховної Ради УРСР. Не варто також забувати про наростаючу хвилю несанкціонованих владою акцій релігійного спрямування. І. Гель відзначав, що мітинги та акції непокори перетворили західноукраїнські області на територію "заражену політичною чумою, звідки може розійтися епідемія політичної непокори на всю територію України й навіть поза її межі" [12, с. 90].

Констатуємо, що, зважаючи на посилення впливу "неформалів" на місцеве населення, влада шукала шляхів порозуміння з ними. Можна припустити, що формальне зближення місцевої влади та представників національно-демократичних сил чи не вперше відбулося 3 серпня 1989 р. на організованому Рухом мітингу біля стадіону "Дружба", який відбувся за участю представників партійної еліти Львівщини - Б. Котика (голова міськвиконкому Львова) та В. Волкова (перший секретар міськкому КПУ). Учасники заходу (бл. 70 тис. осіб) із великим ентузіазмом сприйняли виступ І. Геля, який розкритикував національну політику радянської влади, наголосив на необхідності продовження боротьби за Українську державність [3, с. 460]. Зауважимо, що через три тижні (27 серпня) на цьому ж місці І. Гель організував новий мітинг на тему "Свобода віросповідань", на якому, крім голови Комітету захисту УКЦ, виступили В. Чорновіл, Є. Гринів, С. Хмара, а також священослужителі підпільної церкви [13, с. 1].

Завершуючи аналіз політичної діяльності відомого українського дисидента, розглянемо ще одне важливе питання - партійні вподобання І. Геля. Наприкінці 1989 р. - на початку 1990 р. в УРСР у геометричній прогресії збільшувалася кількість політичних партій, що стало наслідком позбавлення КПРС монополії на владу. Тільки в 1990 р. у Львівській області Компартія недорахувалася бл. 40 тис. осіб, із яких 39 % - це інтелігенція та молодь; 36 % - робітники, 25 % - селяни [14, арк. 15]. І. Гель тримався осторонь процесу багатопартійності. Проте вимагають пояснення два важливі факти його біографії: 1) участь у рухівських структурах; 2) співпраця з ОУН.

І. Гель зауважував, що в 1987-1989 рр. "між Чорноволом, Горинем, Лук'яненком... та І. Гелем як представником Української греко-католицької церкви не було ніяких розбіжностей, навпаки, суцільне, так би мовити, штовхання, підпирання одне одного й повна солідарність" [3, с. 678-679]. Однак після поглиблення партійної структуризації, а особливо після виборів до Львівської обласної ради, ці взаємини "охололи". Зважаючи на "замкненість" дисидентів, він дистанціювався як від громадсько-політичних структур, у яких "заправляли" його товариші, так і від інших політичних партій. Передусім мова про Рух. Саме ця політична сила висунула І. Геля на посаду голови Львівської обласної ради в 1990 р.; саме цю організацію він уважав основою для консолідації всіх політичних сил національно-державницького напрямку. Проте, незважаючи на все сказане, він не став членом цієї політичної сили. "Ми [М. Горинь, І. Гель - авт.] були членами Великої Ради Руху та співголовами комісії з питань національного відродження, - пригадував дисидент. - Але потім я відійшов

- ну, я відійшов ще й тому, що Славко Чорновіл почав приватизувати Рух. Першим приклад показав Лук'яненко, коли з Руху вийшла Гельсінкська спілка і стала УРП. Чорновіл претендував ще на одне кандидатство в президенти, а того не можна було робити. Я вийшов з Руху... з того часу дію не як громадський діяч чи ще там щось, а просто як людина. Але я не вступив у жодну партію - я й по сьогоднішній день є безпартійний [2003 р. - авт.]. Тільки тому, що я розумів, що для мене буде те саме..." [15].

За словами І. Геля, коли Рух почав перетворюватися на партію, він "різко припинив участь у ньому й абсолютно свідомо відійшов від партійного життя". Найбільше дисидента лякали людські відносини. "Тоді Чорновіл звинувачував Левка Лук'яненка за те, що той створив УРП. Але й сам Рух перетворював на партію. Хмара воював проти Левка, Чорновола, Гориня, обливав їх брудом. Горинь, обурений діяльністю Чорновола, коли вони були "тріумвіратом", відійшовши, творить Республіканську християнську партію. З Левком її ділять... Бруд тієї партійної "діяльності", те шумовиння - воно мене вражало... Я не був готовий, і сьогодні не готовий до такого" [Там само].

Зауважимо, що значно більше симпатій в І. Геля викликала діяльність С. Стецько, яка розбудовувала осередки ОУН за кордоном. У травні 1990 р., під час участі в роботі Німецького католицького конгресу, дисидент уперше знайомиться з нею [Там само]. Справді, С. Стецько була добре знайома не тільки з громадсько-політичною діяльністю І. Геля, але й добре знала його біографію. "Я... особисто зустрічалася кілька разів з Вашим вуйком Зиновієм. Я була досить активна в той час... Я не знала його близько, але якщо Ви з тієї родини, то Ви користуєтеся повним довір'ям. І я хочу, щоби Ви представляли ОУН в Україні" [Там само].

І. Гель відмовився від запропонованої посади, мотивувавши своє рішення ідейною роз'єднаністю ОУН. "Пані Славо, імперія розвалюється, і рано чи пізно Ви повернетеся в Україну, - пророче констатував він. - В Україні не знають ОУН-б і ОУН-м - в Україні знають тільки ОУН, і вся героїка партизанської війни іде, по суті, під егідою ОУН, іншої нічого не знає. А якщо буде продовжуватися це взаємопоборювання, то ми нічого не досягнемо. Я не зможу працювати" [Там само].

Висновки

Після повернення із заслання на початку 1980-х років І. Гель з одностумцями, серед яких такі відомі історичні постаті як Л. Лук'яненко, В. Чорновіл, брати Горині, З. Красівський, бере участь у "пробудженні України" шляхом самвидаву, організації перших справді "неформальних" організацій. Їхня діяльність наштовхнулася на опір місцевої влади, яка всіма можливими засобами протидіяла поширенню "гласності", "демократизації", "перебудови" у країні. У 1987-1988 рр. успіхи опозиціонерів були мінімальні й лежали скоріше у психо-

логічній площині, ніж практичній. І. Гель приділяв значну увагу політичній діяльності в неформальних структурах. Саме в дисидентському колі І. Гель розпочинає редагувати "Український вісник", стає членом УГС, "Меморіалу", Ініціативної групи звільнення в'язнів сумління, а згодом бере участь в організаційному оформленні Руху, стає активним учасником "мітингової демократії". Не вдаючись до надмірної деталізації, результати громадсько-політичної діяльності І. Геля підсумуємо його ж словами: "Ми були добрими організаторами, ми були справді подвижниками, в позитивному розумінні революціонерами, готовими віддати життя за Україну - але не політиками..."

2. На зламі 80-90-х рр. ХХ століття політична діяльність І. Геля проявлялася в участі у виборах до Верховної Ради УРСР та Львівської обласної ради. Тоді ж боротьба між православними та греко-католиками вступила в найрадикальнішу фазу - відкритого протистояння, що не дозволило дисиденту приділяти достатньо уваги громадсько-політичній роботі. Після обрання депутатом Львівської обласної ради І. Гель де-факто дистанціювався як від церкви, так і "мітингової демократії".

ЛІТЕРАТУРА

1. Гель І. Виклик системі: український визвольний рух другої половини ХХ століття / І. Гель ; [ред., упор. І. Єзерська]. - Львів : Часопис, 2013. - 370 с.
2. Архів Інституту історії церкви Українського католицького університету, Т. 1-1-29. Інтерв'ю з Гелем Андрієм Івановичем.
3. Горинь Б. Не тільки про себе / Б. Горинь. - К. : Пульсари, 2010. - Т. 3. - 918 с.
4. Грицак Я. Нарис історії України: формування модерної української нації / Я. Грицак. - К. : Генеза, 2000. - 380 с.
5. Український вісник. - 1987. - Вип. 8.
6. Український вісник. - 1987. - Вип. 11-12.
7. Державний архів Львівської області (далі - ДАЛО), ф. П-3, оп. 62, спр. 300.
8. Батенко Т. "Я повстаю, отже я існую". Політичний портрет Івана Геля / Т. Батенко. - Львів, 1999. - 320 с.
9. Іськів В. Початок діяльності Львівського Руху / В. Іськів // Форум. - 2009. - Вип. 2. - С. 2-11.
10. Гель І. Які підсумки можемо підвести через 20 років? / І. Гель // Перша Львівська демократична. 1990-1994. - Львів : Сполом, 2012. - С. 11-12.
11. Центральний державний архів громадських об'єднань України, ф. 1, оп. 32, спр. 2540.
12. Гель І. "Богдан Котик був дуже мудрою людиною" / І. Гель // "Катакомбна церква" (Двадцятиліттю виходу Української греко-католицької церкви з підпілля присвячується). - Львів : Логос, 2009. - С. 90-92.
13. Інформатор-39. - 1989. - 17-19 серпня.
14. ДАЛО, ф. П-3, оп. 62, спр. 805.
15. Інтерв'ю Геля Івана Андрійовича від 23 вересня 2012 р. [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://archive.khpg.org/index.php?id=1348418185>.

Дем'янюк Віталія,

кандидат исторических наук, докторант,

Институт украиноведения им. И. Крип'якевича НАН Украины, г. Львов

ИВАН ГЕЛЬ: ШТРИХИ К ПОЛИТИЧЕСКОМУ ПОРТРЕТУ (1987-1990 гг.)

В статье проанализирована общественно-политическая деятельность известного украинского диссидента, политзаключенного, общественно-политического деятеля Ивана Геля во второй половине 1980-х годов. Выделены особенности его работы в Украинской Хельсинкской группе - Украинском Хельсинкском союзе (УГГ - УГС), Инициативной группе освобождения заключенных совести, других "неформальных" организаций, охарактеризован вклад в создание местных ячеек Народного движения Украины за перестройку (НРУ), опреде-

лены достижения в период т. н. "митинговой демократии" в УССР. Отмечено, что его политическая деятельность была направлена на демократизацию существующего режима, подъем национально-патриотического мировоззрения местного населения.

Ключевые слова: И. Гель; УССР; перестройка; "неформалы"; политическая деятельность; репрессии; преследования.

Demianchuk Vitaliia,

Candidate of Historical Science, Doctoral Candidate,

I. Krypiakivych Ukrainian Studies Institute of the National Academy of Sciences of Ukraine, Lviv

IVAN HEL: FEATURES OF THE POLITICAL PORTRAIT (1987 - 1990)

The paper reviews anti-Soviet activities of Ivan Hel, a well-known Ukrainian dissident, political prisoner and socio-political figure of the restructuring and independence period of Ukraine. It is pointed out that after returning from long-term confinement he never ceased fighting for restoration of independence of Ukraine and initiated / cofounded a number of informal socio-political organizations which activity was focused on undermining the political system of the Ukrainian Soviet Socialist Republic (UkSSR).

It is indicated that the restructuring period set up a new page in I. Hel's political biography as the glasnost and democratization policy resulted in revival of the socio-political life of the UkSSR and allowed to set up a range of informal national-cultural and political organizations which member the Ukrainian dissident was in the second half of the 1980s. Among his closest associates to be mentioned were M. Osadchyi, Igor and Iryna Kalynets, Z. Krasivskiy, V. Chornovil, L. Lukianchenko, Mykhailo and Bogdan Goryn, V. Barladianu et al.

It is stated that over the period under research I. Hel cofounded the Ukrainian Helsinki Group - the Ukrainian Helsinki Union (UHG - UHU), "Memorial", local units of the People's Movement of Ukraine (PMU) for restructuring, the Ukrainian initiative group for release of prisoners of conscience. Concurrently, I. Hel was an active participant of the so-called 'religious dissidence' - he headed the Ukrainian Catholic Church Protection Committee which activities had an explicit political focus: in addition to the fight for legalization of the Greek Catholic Church in the UkSSR, the organization encouraged dwellers of the region to fight with the imperious regime.

A conclusion is made that the peak of I. Hel's socio-political activity fell on the late 1980s - early 1990s. Over that period he was victimized by the Soviet punitive and repressive system for involvement in the so-called 'meeting democracy', participated in elections for the Supreme Council of the UkSSR and the Lviv Regional Council. It is pointed out that I. Hel's political / anti-Soviet activity was aimed at democratization of the existing regime, development of the national patriotic outlook of the local population and breakup of the Soviet Union.

Key words: I. Hel; UkSSR; restructuring; member of an unofficial organization; political activity; repressions; victimization.

REFERENCES

1. Gel, I. (2013), Challenge to the system: the Ukrainian liberation movement of the second half of the twentieth century, Journal, Lviv, 370 p. (ukr)
2. Archive of the Institute of the History of the Church of the Ukrainian Catholic University, T.1-1-29.
3. Gorin, B. (2010), Not only about himself, Pulsari, Kyiv, T.3, 918 p. (ukr)
4. Hrytsak, Y. (2000), Essay on the history of Ukraine: the formation of the modern Ukrainian nation, Genesis, Kyiv, 380 p. (ukr)
5. Ukrainian Gazette (1987), 8.
6. Ukrainian Gazette (1987), 11 - 12.
7. State Archive of Lviv region, fond P-3, opys 62, sprava 300.
8. Batenko, T. (1999), «I am rising, therefore i exist». Political portrait of Ivan Gel, Lviv, 320 p. (ukr)
9. Iskiv, V. (2009), The activity of the Lviv Rukh, *Forum*, 2, pp. 2 - 11. (ukr)
10. Gel, I. (2012), What results can we bring in after 20 years?, *The First Lviv Democratic. 1990 - 1994*, Spolom, Lviv, pp. 11 - 12. (ukr)
11. Central State Archive of Public Associations of Ukraine, fond 1, opys 32, sprava 2540.
12. Gel, I. (2009), «Bogdan Kotik was a very wise man», «Catacomb Church» (*The 20th anniversary of the Ukrainian Greek Catholic Church is dedicated to the underground*), Logos, Lviv, pp. 90 - 92. (ukr)
13. Informer-39 (1989), 17 - 19 august.
14. State Archive of Lviv region, fond P-3, opys 62, sprava 805.
15. Interview of Gel Ivan Andreevich of September 23, 2012, available at: <http://archive.khpg.org>.

© Дем'янчук Віталія

Надійшла до редакції 06.07.2017